

Miten koulutamme tulevaisuuden asiantuntijoita tekemään yhteistyötä globaalin etelän kanssa?

Politiikkamuutosten vaikutukset Suomen kykyyn kantaa globaalia vastuuta

Kaisa Kurki, Kelly Brito Salas ja Maria Jouste

Suomen korkeakoulusektoria ohjaavat vahvasti tulosperustainen rahoitus, tulossopimukset sekä ministeriön ja muiden ohjaustahojen informaatio-ohjaus. Kansainvälistymisessä fokus on siirtynyt edellisen rahoituskauden jälkeen strategiarahoituksella toteutetusta globaalin etelän yhteistyöhön keskittyneestä verkostopohjaisesta yhteistyöstä turvallisuuskysymyksiä korostavaan vastuulliseen kansainvälisyyteen, USA-yhteistyöhön sekä kansainvälisesti kilpaillun tutkimusrahoituksen painottamiseen. Samaan aikaan hallitus on lisännyt tutkimus-, kehitys- ja innovaatio-rahointia osoittamalla 225 miljoonan määrärahan tutkijankoulutuksen laajennukseen ja rahoittanut 15 tutkimusala-kohtaista tohtorikoulutuspilottia (opetus- ja kulttuuriministeriö, ei pvm.). Ulkoasiainhallinnon toimialalla kehitysyhteistyön rahoituksesta leikataan yhteensä 1 030 miljoonaa euroa (ulkoministeriö, 2024). Poliittikkamuutokset vaikuttavat akateemiseen yhteistyöhön niin Suomessa kuin kansainvälisestikin.

Muutoksen keskellä herää huoli siitä, kuinka Suomi rakentaa tulevien sukupolvien asiantuntijuutta vastaamaan globaaleihin haasteisiin etenkin kehittyvien maiden kontekstissa. Onko Suomi siirtymässä pois pitkäjänteisestä globaalista vastuusta kohti kapea-alaista kansainvälistymistä (opetus- ja kulttuuriministeriö, 2025), joka korostaa taloudellista

ja turvallisuuspoliittista hyötyä? Samalla on syytä pohtia, mitä menetetään, jos globaali etelä jää korkeakoulu-yhteistyössä taka-alalle. Näitä kysymyksiä on syytä pohtia, kun Suomen tutkimus- ja koulutuspolitiikkaa uudistetaan.

Muuttuva rahoitus – miten tukea pitkäjänteisiä kumppanuuksia?

Rahoitusmuutokset ja leikkaukset luovat ristiriitaisen tilanteen globaalin etelän tutkimusyhteistyölle Suomessa ja heikentävät pitkäjänteisiä kumppanuuksia globaalin etelän kanssa, mikä herättää huolta yhteistyömahdollisuuksien kesstävydestä. Toisaalta kansalliset tohtorikoulutusverkostot avaavat uusia mahdollisuuksia tutkimusosaamisen kehittämiselle kotimaassa.

Tohtorikoulutuspilottien tavoitteena on lisätä tohtoreiden määrää Suomessa osaamisen huoltovarmuuden varmistamiseksi. Tuhannesta väitöskirjatutkijan paikasta 800 kohdistetaan lippulaiva-aloille, jotka toteuttavat kansainvälistä yhteistyötä erityisesti Yhdysvaltojen kanssa ja tavoittelevat taloudellista ja yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Pienempi osuus kohdistuu muille aloille, ja niiden joukossa on muun muassa kestävyysmuroksen tohtorikoulutuspilotti, jossa etsitään ratkaisuja yhteiskunnan kestävyysshaasteiden ratkaisemiseen.

Aloitteita on kuitenkin arvioitava kriittisesti, jotta voimme varmistaa, että ne tukevat globaalin vastuun ja eettisten tutkimusperiaatteiden toteutumista. Tohtorikoulutuspiloteissa aloittaneista tohtoriopiskelijoista merkittävä osa tulee globaalin etelän maista, mikä mahdollistaisi heidän aiempien yhteyksiensä ja paikallistuntemuksensa pohjalta mielekkään ja molempia osapuolia hyödyttävän akateemisen yhteistyön rakentamisen globaalin etelän yhteistyökumppanien kanssa. Aiempaa lyhyempi tutkinnon suoritus aika asettaa kuitenkin paineita valita varma tutkimusaihe ja käyttää mahdollisesti valmista empiiristä aineistoa sekä aiheuttaa aikapaineita kansainvälisen yhteistyön toteuttamiselle. (Kivistö ym., 2025).

Keskeisiä kysymyksiä ovat: kuinka Suomen muuttuva tutkimuspolitiikka voi tukea ympäristöä, jossa tutkijat ovat valmiita tekemään tehokasta, eettistä ja merkityksellistä yhteistyötä kehittyvien maiden kumppanien kanssa? Millaisia kompetensseja tutkijat tarvitsevat globaalissa tutkimuskontekstissa? Miten huomioida tutkimuseettinen osaaminen vastuullisessa tutkijanarvioinnissa? Kuinka hyödynnämme olemassa olevia resursseja globaalin etelän, vähemmistöjen tai vähempiosaisien akateemisten yhteisöjen parissa toteuttavassa tutkimuksessa ja tuemme tutkijoiden eettisiä ja vastuullisia käytäntöjä?

Eettisen ja vastuullisen yhteistyön valmiudet

Eettinen ja vastuullinen tutkimus edellyttää syvällistä ymmärrystä sosioekonomisista ja kulttuurisista konteksteista kansainvälisen tutkimustyön kohdealueella. Etenkin niin kutsutun globaalin pohjoisen ja globaalin etelän välisiin kumppanuuksiin liittyy valtasuhteita, jotka tutkijan tulee ottaa huomioon. Yksi riski kumppanuuksissa on muun muassa yhteistyön nimissä kerätyn paikallisen tiedon ja datan hyväksikäyttö, joka usein tuottaa vain vähän tai ei lainkaan hyötyä paikallisille tutkimusyhteisöille.

Tätä helikopteritutkimuksikin kutsuttua käytäntöä on kritisoitu siitä, että se syrjäyttää paikalliset yhteisöt ja tutkijat samalla, kun heidän dataansa kerätään ja hyödynnetään ulkomaisten instituutioiden eduksi. Vieläkin haitallisempi on myös tilanne, jossa globaalin pohjoisen maiden tutkijat käyttävät hyväkseen köyhempien maiden vähemmän säänneltyjä tutkimusympäristöjä tavoilla, joita he eivät voisi toteuttaa kotimaassaan.

Kansainvälisiä tutkimusprojekteja ja kumppanuuksia luodessaan etenkin varakkaiden maiden edustajien tulee miettiä, miten tutkimus hyödyttää paikallisia kumppaneita. Yksi mahdollisuus aitoon yhteistyöhön on esimerkiksi tutkimusaineistojen, -osaamisen sekä infrastruktuurin kehittäminen myös paikallisesti.

Yksi esimerkki tästä on Yhdysvaltojen kansakuntien yliopiston kehitystalous-tieteen tutkimusinstituutti UNU-WIDER:n datayhteistyö (UNU-WIDER, ei pvm.). Yhteistyössä Ugan-

dan veroviranomaisten kanssa UNU-WIDER loi kattavan anonyymisoidun yksilö- ja yritysverotietokannan, jolla tutkijat voivat tarkastella tulo- ja verotietoja parantaakseen paikallista verolainsäädäntöä ja -hallintoa vaarantamatta verotettavien yksityisyyttä. Tietokanta on säännellysti avoin paikallisille ja kansainvälisille tutkijoille Ugandan veroviranomaisten päätösmistössä. Keskeisenä elementtinä tässä yhteistyössä on ollut kestävä datajärjestelmän luominen, paikallisten veroviranomaisten omistajuus aineistoihinsa ja heidän tukemisensa sen käytössä ja kehityksessä. UNU-WIDER on järjestänyt koulutuksia aineistojen käyttöön Ugandan veroviranomaisen tutkimusyksikölle ja yhteistyössä heidän kanssaan paikallisille tutkijoille.

Olemassa olevien resurssien hyödyntäminen tutkijakoulutuksessa

Vastuullisia tutkimuskäytäntöjä tukevia resursseja on kuitenkin olemassa. Finnish University Partnership for International Development – UniPID julkaisi eettiset ohjeet globaalin etelän vastuulliseen akateemiseen yhteistyöhön lokakuussa 2023 (Brito Salas & Avento, 2023). Saamelaisia koskevan tutkimuksen eettiset ohjeet valmistuivat toukokuussa 2024. Ohjeet antavat arvokkaita näkökulmia marginalisoitujen yhteisöjen kanssa tehtävään tutkimukseen. Ohjeet kehottavat esimerkiksi harkitsemaan kumppanuuksia erilaisten organisaatioiden, yhteisöjen ja alueiden kanssa tai osallistamaan aliedustettuja sidosryhmiä inklusiivisuuden ja diversiteetin edistämiseksi.

Näiden resurssien sekä kumppanuuksia tukevan kestävä ra- hoituksen avulla voimme vahvistaa kansainvälisen tutkimustyön vastuullisuutta myös jatkossa. UniPID tekee esimerkiksi yhteistyötä kestävyysmurroksen tohtorikoulutus-pilotin kanssa tuodakseen globaalin etelän ja globaalin vastuun näkökulmia kestävyysmurroksen asiantuntijoiden koulutukseen.

Vastuullisten tutkimusympäristöjen aika on nyt

Suomi on ratkaisevassa vaiheessa seuraavan sukupolven asiantuntijoiden kouluttamisessa: korkeakoulu- ja kehityspoliittikan, kansallisten tohtorikoulutusaloitteiden ja kansainvälisten yhteistyödynamiikkojen yhteisvaikutus tuo mukanaan sekä haasteita että mahdollisuuksia. Jotta suomalainen akateeminen yhteisö jatkaa vastuullista ja kansainvälisesti suuntautuvaa linjaansa, tutkimusinstituutioiden on aktiivisesti edistettävä valmiuksia, jotka korostavat eettistä sitoutumista, inklusiivisuutta ja molemminpuolista hyötyä.

Hyödyntämällä olemassa olevia resursseja ja kansainvälisesti parhaita käytäntöjä Suomella on mahdollisuus olla edelläkävijä luomalla sekä akateemisesti laadukasta että yhteiskunnallisesti ja globaalisti vastuullista tutkimusta. On aika toimia: akateemisen yhteisön, poliittisten päättäjien ja rahoittajien on tehtävä yhteistyötä luodakseen tutkimusympäristö, joka antaa tutkijoille valmiudet osallistua merkityksellisesti globaaliin tiedontuotantoon ja samalla noudattaa korkeita eettisiä standardeja. ■

Lähteet

- BRITO SALAS, K. & AVENTO, R. (2023). *Ethical guidelines for responsible global academic partnerships with the Global South*. Finnish University Partnership for International Development. Finnish University Partnership for International Development. <http://hdl.handle.net/10138/566406>
- KIVISTÖ, J., LILJA, E., MARTIKAINEN, M., MUHONEN, R., PEKKOLA, E., SIEKKINEN, T. & VIRTANEN, M. (2025). *Kansallisen tohtorikoulutuspilottin seurannan ja arvioinnin tutkimushanke. 1. edistymisraportti 28.2.2025*. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-3868-8>
- OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ. (ei pvm.). *Tohtorikoulutuksen pilotointi*. <https://okm.fi/tohtorikoulutuspilotti>
- OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ. (11.3.2025). *Vastuullisen kansainvälisyyden ryhmän suositukset korkeakoulutukselle ja tutkimukselle julkaistiin*. <https://okm.fi/-/vastuullisen-kansainvalisyyden-ryhman-suositukset-kehyshdotuksessa/35732>
- ULKOMINISTERIÖ. (18.1.2024). *Kehitysyhteistyön sopeutukset tarkentuvat*. https://um.fi/tiedotteet/-/asset_publisher/ued5t2wDmr1C/content/kehitysyhteistyon-sopeutukset-tarkentuvat-ulkoministerion-kehysdotuksessa/35732
- UNU-WIDER. (ei pvm.). *Secure research data lab in Uganda*. <https://www.wider.unu.edu/about/secure-research-data-lab-uganda>